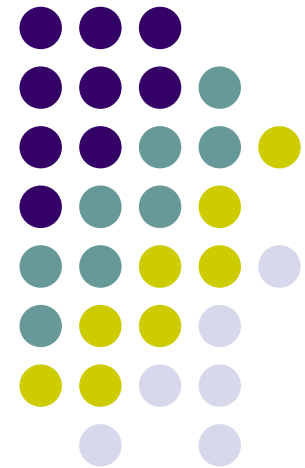

Introducció als elements químics

Sessió 1

Que tenen en comú aquests objectes?

Bateria liti ←

Microxips ←

Vidre →

Etiqueta Paper →

Ampolla
Coca-Cola Zero

Mòbils

Carcassa de plàstic →

Pantalla LCD →

Polímers

Poliamides →

Motxilla

Llantes d'aliatge →

Cautxú →

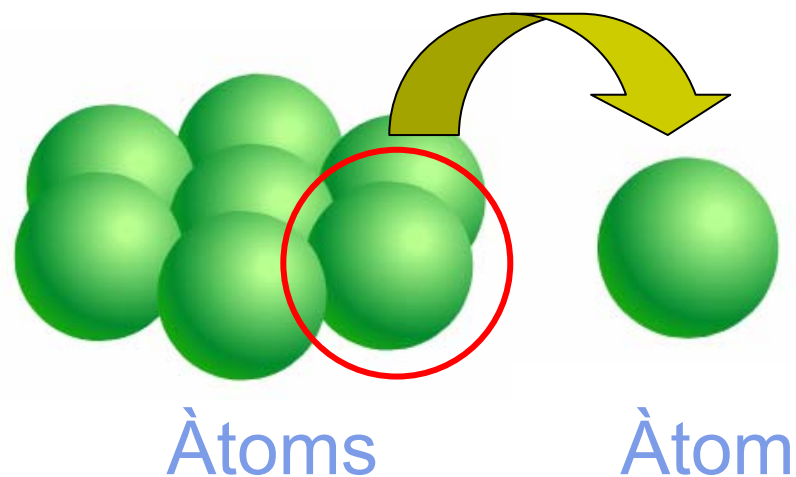
Ciclomotor

TOTS ESTAN FORMATS PER ÀTOMS

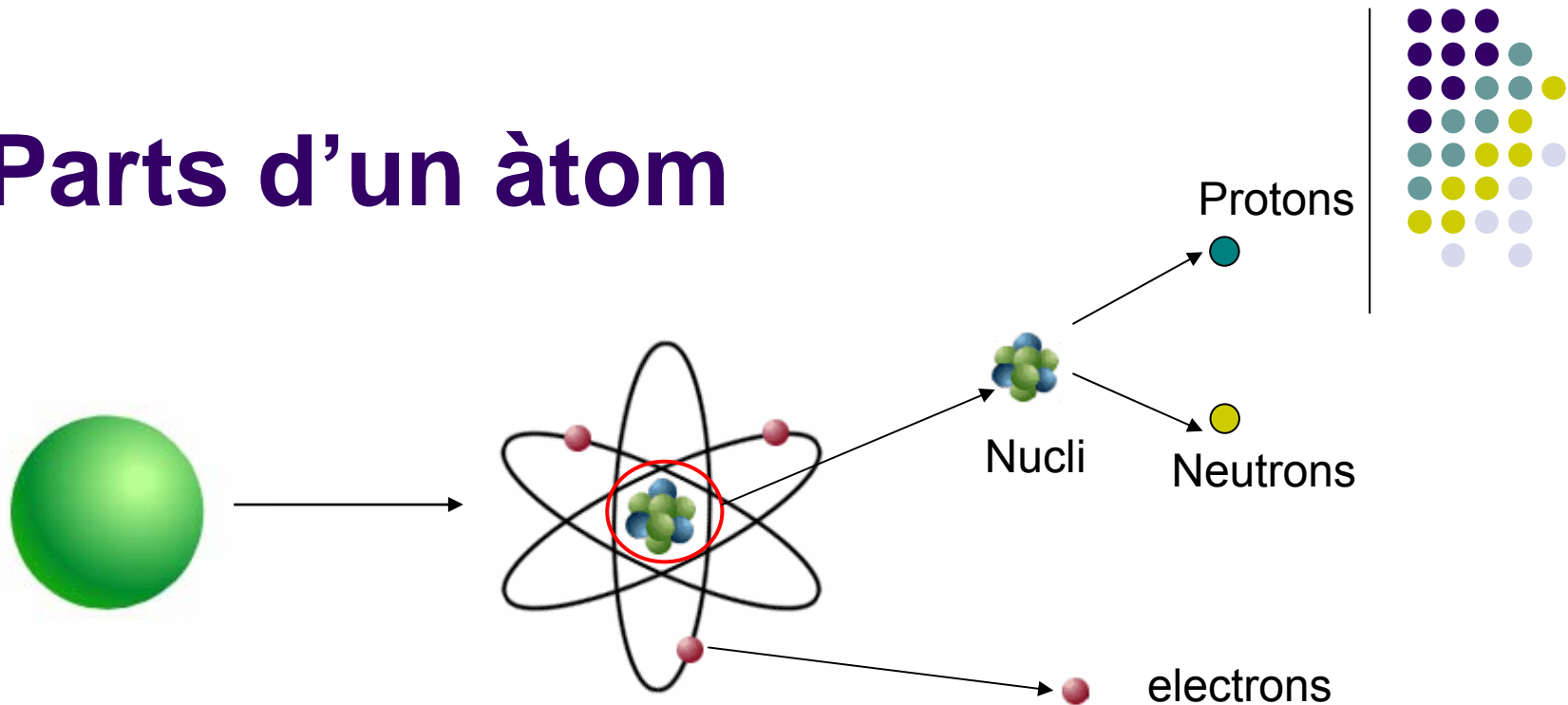

Què és un àtom?

- Un àtom és la part més petita que pot existir d'un element.

Parts d'un àtom

- ***Els protons*** són partícules amb càrrega positiva (+) i s'escriuen "***p***".
- ***Els neutrons*** són partícules sense càrrega. Són neutres i s'escriuen "***n***".
- ***Els electrons*** són partícules amb càrrega negativa (-) i s'escriuen "***e***" o "***e⁻***".

Com que un àtom és elèctricament neutre, el nombre de càrregues positives ha de ser igual al nombre de càrregues negatives, per tant, $p=e$.

Partícules atòmiques

	massa	càrrega
protons	$1,672 \cdot 10^{-27} \text{ kg}$	$+1,602 \cdot 10^{-19} \text{ C}$
neutrons	$1,672 \cdot 10^{-27} \text{ kg}$	0
electró	$9,109 \cdot 10^{-31} \text{ kg}$ $m_e = \frac{m_p}{1840}$	$-1,602 \cdot 10^{-19} \text{ C}$

Àtoms i Elements

- Vidre
- Paper
- Microxips
- Plàstic
- Polímers
- Aliatges

Són materials
diferents

Perquè estan formats per
diferents **ELEMENTS** (àtoms)

Els elements

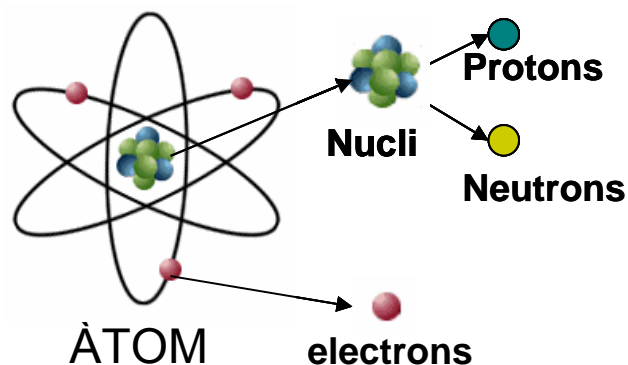

DEFINICIÓ D'ÀTOM: Un àtom és la part més petita que pot existir d'un *element*.

Si tots els elements estàn formats per àtoms, en què es diferencien els àtoms d'un element dels d'un altre?

- ✓ Es diferencien en el nombre de protons que contenen els seus nuclis.

Per tant, un àtom esta format per un nucli (protons i neutrons) i un embolcall amb electrons que giren al seu voltant i, cada element està format per àtoms amb un nombre determinat de protons.

Segons el nombre de protons

ELEMENTS

1 H

3 Li

6 C

Al nombre de protons que te el nucli d'un àtom rep el nom de **nombre atòmic(Z)**
Condió electroneutralitat,
p=e.

Els elements

Així doncs, per l'àtom d'hidrogen tenim:

${}_1\text{H}$ → Tots els àtoms que el formen tenen un sol protó i per tant el nombre atómic(Z) es 1.

Per l'àtom de Liti tenim:

${}_3\text{Li}$ → Tots els àtoms que el formen tenen 3 protons i per tant el nombre atómic(Z) es 3.

Per l'àtom de Carboni tenim:

${}_6\text{C}$ → Tots els àtoms que el formen tenen 6 protons i per tant el nombre atómic(Z) es 6.

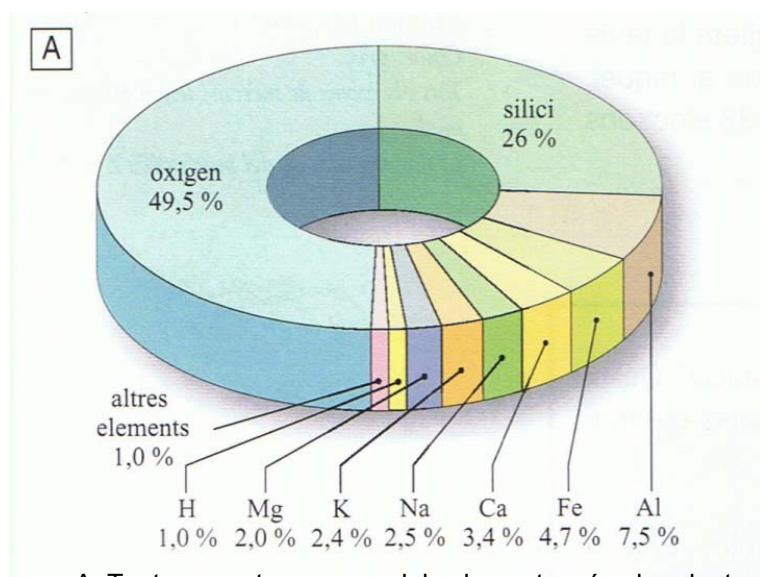
➤ Per tant, un **element químic** és una substància pura formada a partir d'àtoms que tenen el mateix nombre atòmic.

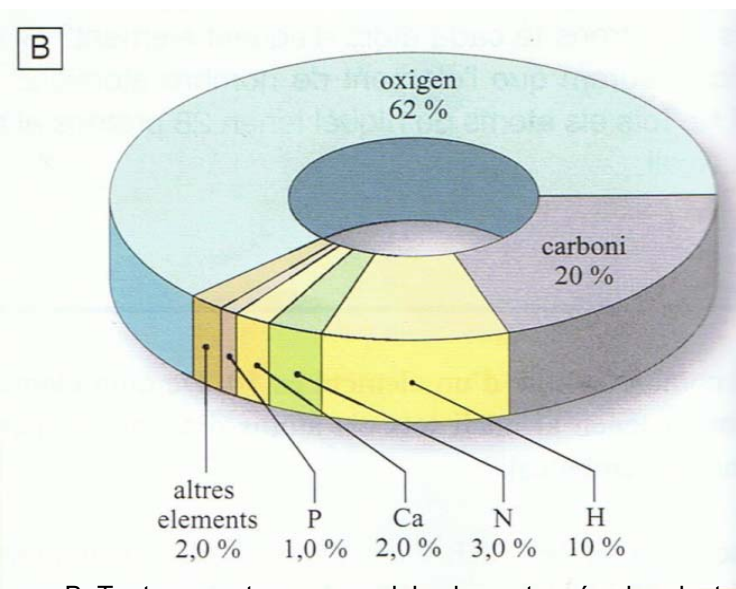

Abundància dels elements

- Actualment es coneixen 118 elements diferents, dels quals 28 s'han obtingut artificialment i no s'han trobat a la naturalesa.
- Tots aquests elements estan **ordenats** per ordre creixent del **nombre atòmic** en l'anomenada **Taula periòdica**. ▶

A. Tant per cent en massa dels elements més abundants a l'escorça terrestre.

B. Tant per cent en massa dels elements més abundants en la matèria viva.

- No tots tenen la mateixa **abundància** a l'escorça terrestre. Els dos més abundants són l'**oxigen** i el **silici**.

Isòtops

➤ **Un element queda caracteritzat pel nombre de protons** que tenen els seus àtoms (**nombre atòmic (Z)**). Exemple: ${}_1\text{H}$, ${}_3\text{Li}$, ${}_6\text{C}$.

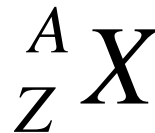
➤ Ara bé el nombre de neutrons pot ser diferent. **Isòtops** són àtoms d'un mateix element amb diferent nombre de neutrons.

➤ Com són les masses de dos isòtops d'un mateix element?

- Les masses seràn diferents.

Al nombre de **protons + neutrons** d'un àtom se l'anomena **nombre màssic o nombre de massa (A)**.

Per tant un àtom es representa:

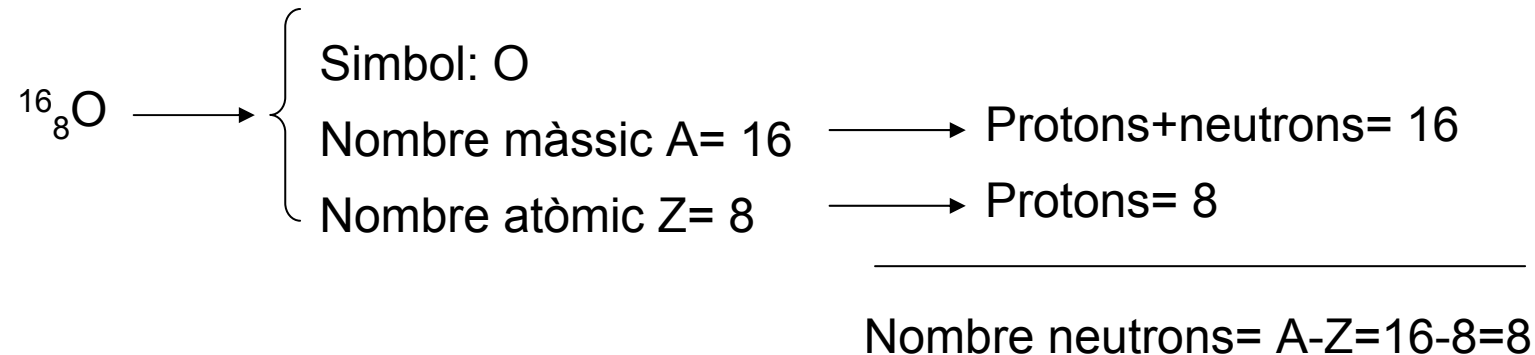

Els isòtops són àtoms del mateix element amb el mateix nombre atòmic(Z) pero diferent nombre màssic(A). Exemple: ${}^{14}_6\text{C}$, ${}^{12}_6\text{C}$.

Càlcul del nombre protons, neutrons i electrons de un element

Exemple pel Oxigen:

Condió de electroneutralitat

Nombre de protons(p)=Nombre de electrons(e)=8

Per tant:

Nombre protons=8

Nombre neutrons=8

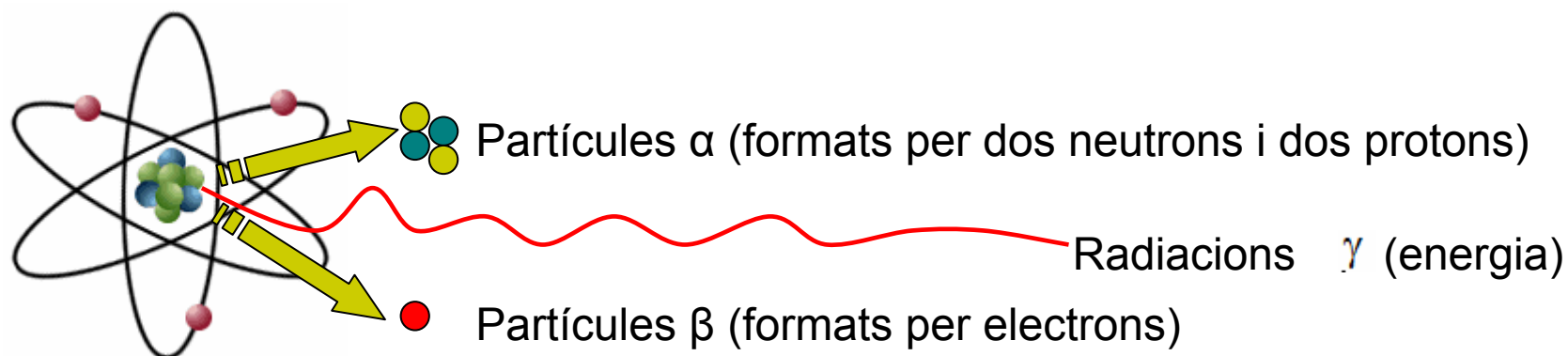
Nombre electrons=8

Radioactivitat

- La majoria d'elements estan formats per una mescla d'isòtops.
- Alguns d'aquests isòtops són inestables: Del nucli dels seus àtoms surten partícules a gran velocitat.

Quines partícules?

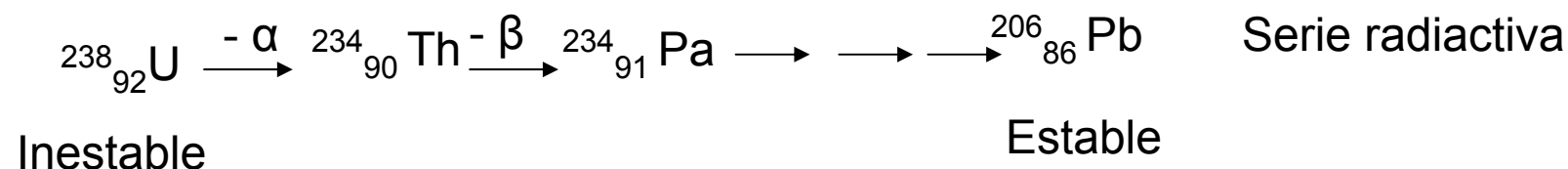
FENOMEN DE LA RADIOACTIVITAT

En la radioactivitat, el nucli d'un àtom es transforma espontàniament en un altre ➡ **àtoms d'un element es transformen en àtoms d'un altre element**

Radioactivitat

Així doncs, per l'urani:

La radioactivitat pot ser:

➤ **Natural (Descoberta per Becquerel i estudiada pel matrimoni Curie)**

- ✓ Un mineral que conté Urani que s'anomena Pechblenda.
- ✓ Tots els minerals d'Urani, Radi, Tori i Actini són radioactius.

➤ **Artificial (Descoberta per Rutherford)**

- ✓ Bombardejant nuclis estables amb protons, electrons o partícules alfa amb la finalitat de provocar en aquest nucli una transformació. Rutherford: ${}_{7}^{14}\text{N} \longrightarrow {}_{8}^{17}\text{O}$

Aplicacions de la radioactivitat:

La capacitat que tenen les radiacions emeses per aquests isòtops de destruir la matèria viva s'utilitza en el tractament del càncer: radioteràpia.

Massa atòmica

- Les masses dels àtoms són extremadament petites. Ex. La massa àtom hidrogen és 1.7×10^{-28} kg.
- Com que un àtom es molt petit, per mesurar-ne la massa necessitem una unitat molt més petita que el kg, g o el mg.
- Per conveni, es va establir com a unitat de massa atòmica a la dotzena part de la massa de carboni-12.

$$1u = 1,660 \cdot 10^{-27} \text{ kg}$$

Molt sovint per expressar la massa dels àtoms es fa servir la **massa atòmica relativa (A_r)** que resulta de comparar un àtom determinat amb la massa de la dotzena part de la massa de l'àtom de carboni. La massa atòmica relativa no té unitats

Exemple. La **massa isotòpica relativa** de l'àtom **carboni 13** es $A_r = 13,003$. Això vol dir que un àtom de carboni 13 té una massa 13,003 vegades més gran que la dotzena part de l'àtom de carboni. La seva massa absoluta és $A = 13,003$ u

Massa atòmica

- Tots els àtoms tenen una massa atòmica.
- Gairebé tots els elements estan formats per isòtops. (Ex. Carboni 12, Carboni 13, Carboni 14) i es coneix el percentatge de cadascun.
- Com que quan treballem amb un element, treballem amb una mescla d'isòtops.

➤ La Taula periòdica ens indica per cada element la seva **massa atòmica relativa** que correspon a la massa mitjana dels diferents àtoms (**isòtops**) de l'element.

Exemple: L'element Neó està format per una mescla de tres isòtops:

Isòtops	Massa atòmica relativa de l'isòtop	Abundància natural % en àtoms
Neó-20	19,99	90,51
Neó-21	20,99	0,26
Neó 22	21,99	9,22

Quina és la massa mitjana d'un àtom de Neó?

$$A_r(\text{Ne}) = (19,99 \cdot 90,51) + (20,99 \cdot 0,26) + (21,99 \cdot 9,22) = 20,18 \text{ en } 100 \text{ àtoms}$$

→ **20,18**

Àtom
Neó

Resum

- Àtom: Un àtom és la part més petita que pot existir d'un element.
- Parts d'un àtom: Nucli (protons i neutrons) i Electrons giran al voltant.
- Element: es una substància pura formada per àtoms que tenen el mateix nombre atòmic.
- Quants n'hi ha i quins són els més abundants.
- Isòtops: Els isòtops són àtoms amb el mateix nombre atòmic(Z) pero diferent nombre màssic(A).
- Què són el nombre atòmic (Z) i el nombre massic (A)
- Com es calcula el nombre de protons, neutrons i d'electrons.

Taula periòdica dels elements

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
1	1 H Hidrogen																	2 He Hel·li
2	3 Li Liti	4 Be Beril·li					28 Ni Niquel						5 B Bor	6 C Carboni	7 N Nitrogen	8 O Oxigen	9 F Fluor	10 Ne Neon
3	11 Na Sodi	12 Mg Magnesi											13 Al Alumini	14 Si Silici	15 P Fòsfor	16 S sofre	17 Cl Clor	18 Ar Argó
4	19 K Potassi	20 Ca Calci	21 Sc Escandi	22 Ti Titani	23 V Vanadi	24 Cr Crom	25 Mn Manganès	26 Fe Ferro	27 Co Cobalt	28 Ni Niquel	29 Cu Cobre	30 Zn Zinc	31 Ga Gal·li	32 Ge Germani	33 As Arsènic	34 Se Seleni	35 Br Brom	36 Kr Criptó
5	37 Rb Rubidi	38 Sr Estronci	39 Y Itri	40 Zr Zirconi	41 Nb Niobi	42 Mo Molibde	43 Tc Tecneci	44 Ru Ruteni	45 Rh Rodi	46 Pd Pal·ladi	47 Ag Plata	48 Cd Cadmi	49 In Indi	50 Sn Estany	51 Sb Antimoni	52 Te Tel·luri	53 I Iode	54 Xe Xenó
6	55 Cs Cesi	56 Ba Bari	57 La-Lu	72 Hf Hafni	73 Ta Tàntal	74 W Tungstè	75 Re Reni	76 Os Osmi	77 Ir Iridi	78 Pt Platí	79 Au Or	80 Hg Mercuri	81 Tl Tel·li	82 Pb Plom	83 Bi Bismut	84 Po Poloni	85 At Astat	86 Rn Radó
7	87 Fr Franci	88 Ra Radi	89 Ac-Lr	104 Rf Rutherfordi	105 Db Dubni	106 Sg Seaborgi	107 Bh Bohri	108 Hs Hassi	109 Mt Meitneri	110 Uun Ununni	111 Uuu Ununni	112 Uub Ununbi						

Gasos   Líquids   Sòlids   Sintètics

6	57 La Lantani	58 Ce Ceri	59 Pr Praseodimi	60 Nd Neodimi	61 Pm Pr·meti	62 Sm Samarí	63 Eu Europi	64 Gd Gadolini	65 Tb Terbi	66 Dy Disprosi	67 Ho Holmi	68 Er Erbí	69 Tm Tuli	70 Yb Iterbi	71 Lu Luèci
7	89 Ac Actini	90 Th Tori	91 Pa Protoactini	92 U Urani	93 Np Neptuni	94 Pu Plutoni	95 Am Americi	96 Cm Curi	97 Bk Berkelí	98 Cf Californi	99 Es Einsteiní	100 Fm Fermi	101 Md Mendelevi	102 No Nobelí	103 Lr Laurenci

* Recentment s'han obtingut, mitjançant reac. ons nuclears, els elements del 113 al 118; l'isòtop del 114 és el més estable. L'octubre de 2003 la IUPAC va donar el nom de darmstadtí a l'element 110 en honor de la ciutat de Darmstadt (Alemanya), on hi ha un important centre de recerca d'elements transurànids.

